

ПОСЛОВНИЦА ЗА КУЛТУРНО-УМЕТНИЧКЕ ПРИРЕДБЕ
МИНИСТАРСТВА ЗА НАУКУ И КУЛТУРУ НР СРБИЈЕ

Београд, 3 октобра 1950

Почетак у 20 часова

Ноларчев народни универзитет

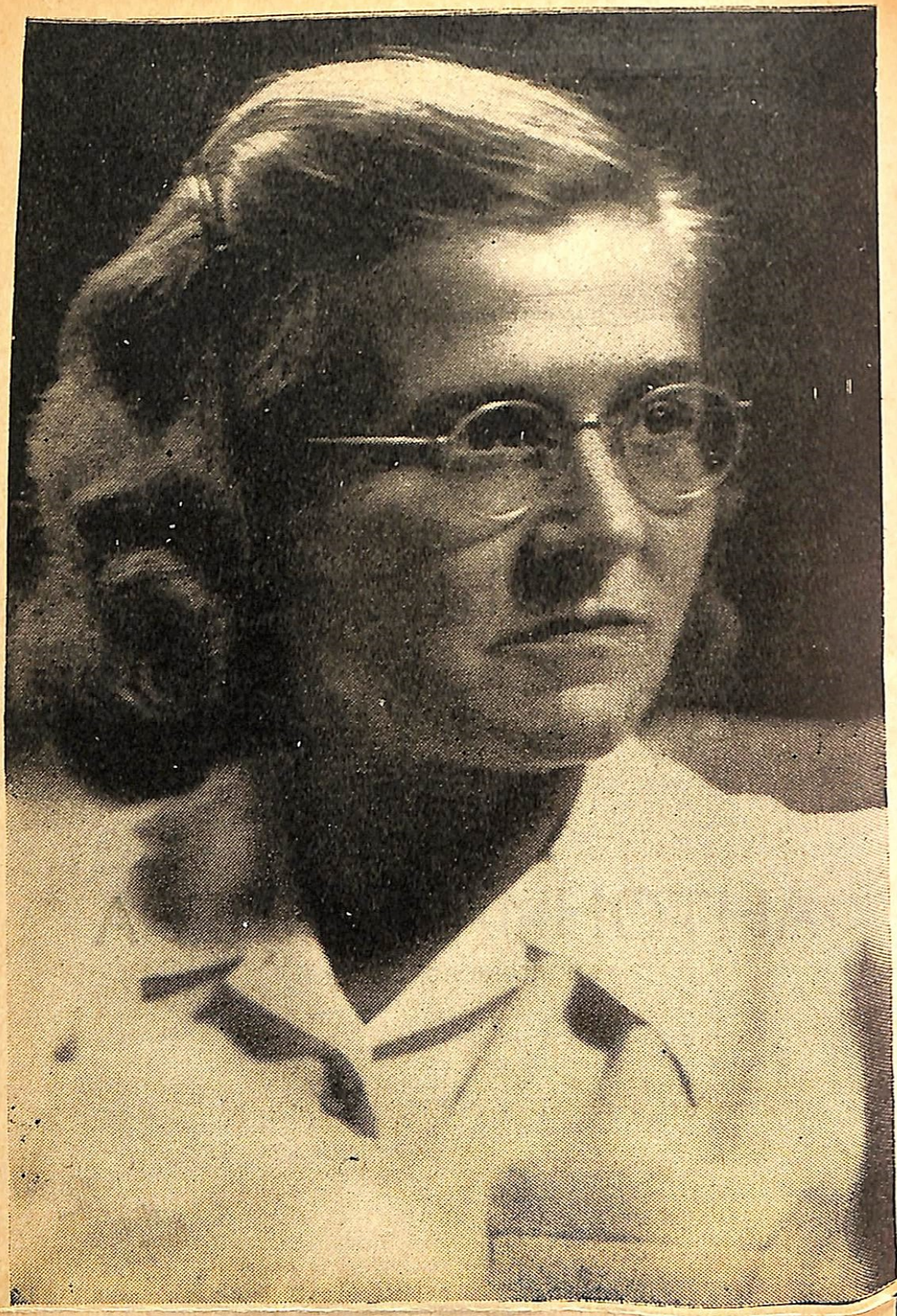
КОНЦЕРТ

ДОРЕ ГУШИЋ

клавир Загреб

АНТонија Јанигра

виолончело Загреб

П Р О Г Р А М

И. Б. БРЕВЕЛ: СОНАТА G-dur
 Allegro assai
 Adagio molto cantabile
 Allegro grazioso

Л. в. БЕТХОВЕН: СОНАТА A-dur
 Allegro ma non tanto
 Scherzo — Allegro molto
 Adagio cantabile —
 Allegro vivace

О Д М О Р

С. РАХМАНИНОВ: • СОНАТА op. 19, g-mol
 Lento, moderato, allegro
 molto, moderato con moto
 Allegro scherzando
 Andante
 Allegro messe

Ф. ШОПЕН: Интродуција и полонеза
 (Brillante) op. 3

Жан Батист Бревал (1756-1825) вршњак Моцартов и нешто старији друг Керубиниев — са којим је, уосталом, низ година сарађивао на париском конзерваториуму, као професор виолинчела — компоновао је већи број инструменталних, махом камерних дела за гудачке инструменте, међу којима и ову сонату за виолинчело у Г-дуру. Бурна епоха велике француске буржоаске револуције, године термидорске контрареволуције и директориума нису нашле одјека у његовим делима. Ипак, елеганција и грација класицизма, музички пандан амбир-стила у декоративној уметности, одају у Бреваловом делу сина епохе грађанске републике и првог царства. Високи степен развитка музичког језика у том добу, широка практична употребљивост хармонских принципа и, нарочито, развијени смисао за сложену музичку форму — то је основа формалне стране музичког класицизма, којем и Бревал припада. Његову садржајну страну, далеко разноврснију, одређују међутим, многи чиниоци и у крајњој инстанцији сама класна позиција уметника. Век грађанске културе — век је индивидуализма а и удобна изолација од догађаја времена један је од видова индивидуализма. Тај вид је сасвим одговарао професору конзерваториума и првом виолончелисти велике опере у Паризу, Жану Бревалу.

Лудвиг ван Бетховен (1770 — 1827), син епохе револуционарних и ратних форми процеса прилагођавања старих продукционих односа новим продукционим снагама, приступао је, у читавом свом стваралачком раду, понајчешће, сонатном облику. Конфликтног карактера по самом свом устројству, међу свим музичким облицима најпогоднији за исказивање контраста, супротности, сукоба, сонатни облик изврсно одговара Бетховеновој мисаоности и сложеној осећајности. Самим тим, и циклични облик композиције — соната (у којој је бар један од више ставова у сонатном облику) остаје у свеукупној Бетховеновој композиторској делатности основна схема изражавања, она коју ће Бетховен слободно употребљавати, проширавати, разноврсно трансформисати, увек према потребама својих смелих инвенција. У симфонијама, у композицијама за камерне ансамбле, у делима за соло инструменте соната је централни формални оквир садржајно богатих Бетховенових тонских замисли.

Тако су и дуо композиције за виолончело и клавир — сонате. Бетховен их је написао пет: прве две — 1796, последње две — 1815 године. Средња, трећа (у А-дуру, опус 69) настала је године 1808, после „Пасторалне“ симфоније и фантазије за клавир, хор и оркестар, непосредно пре последњег (Ес-дур) клавирског концерта.

Први став А-дур соната за клавир и чело (*Allegro ma non tanto*) убедљиво истиче емоционални карактер главне теме. У узлазном покрету виолончела са техничког тона лествице на квинту и у даљем мелодијском цртежу теме означен је карактер не само целог тог става но и читавог дела. Ведрина пламените мирноће, зрела и достојанствена мужевност, мисаоност која је пуна топлине но која се уклонила и узбуђењима страсти и сањалачкој чежњивости младалачких година — то је суштина емоционалног тонуса ове ненаметљиве а убедљиве теме. Спојни, прелазни део ка другој теми,

сама та друга тема, завршни део експозиције и прегледно разређени спроводни део, као и само поновљено градиво експозиције (реприза), са маркантном кодом на крају — све потврђује горе описано основно расположење.

Други став је скерзо, жива супроност драматичним и каткад језивим причама Бетховенових симфонијских скерза. Већ сама задихана синкопираност ритмова као да говори о слободном животу у природи. Ако замислите радосну игру дивокозе преко алпијских кршева, нећете бити далеко од унутарњег пулса овог скерца.

Трећи став (*Adagio cantabile*) претиче у знаку усрдно вођеног дијалога између клавира и виолончела. Нема никакве погружености у овој интимној причи-исповести Она је само трезвена и озбиљна. Кратком канденцом виолончела прелази тај став у следећи завршни.

Четврти став (*Allegro vivace*) Бетовенов биограф Паул Бекер назива „мирним, утанчаним ликовашем“. Доиста, весела струја звука, и ако са тематским материјалом који није извучен из првог става, враћа, природно и неусиљено, унутарње значење кретања читаве сонате њеном исходишту. Час племенитог размишљања приводи се крају: завршни тонови губе се у дубоком регистру виолончела.

Сергеј Васиљевич Рахмањин (1873 — 1943), славни руски пианист недавне прошлости, диригент, композитор трију опера („Витез тврдица“, „Франческа да Римини“, „Алеко“), трију симфонија, великог броја романса (соло-песама) и знатног низа клавијских дела разних врста, првенствено је био уметник клавира — и као издвојач светског ранга и као стваралац. Број његових камерно музичких дела веома је мала једине су му композиције за виолончело и клавир: Источњачка игра с прелудијом и соната која је на овом програму.

Соната за клавир и виолончело у г-молу, опус 19, компонована је 1901 год., непосредно после другог клавијског концерта а пре контате „Пролеће“, на текст Њекрасова. Опште особине стваралачког стила Рахмањина, произашле у знатној мери из сродности са стилем Чајковског, Тањејева, Римског-Корсакова, огледају се изразито и у овој чело-сонати, сачињеној из четири става, са лаганим уводом у први. Дух чежње, узрујаности, посустајања и клонућа, али и дух ликоваша (у концертантно ефектној фактури завршног става) продире убедљиво из дела уметника у чијој су се личности сложиле у чудесно јединство тако големе опречности као што су: трагично осећање живота и површна, салонска тривијалност сентиментализма.

Фредерик Шопен (1810-1849), „велики музички песник“, како га је назвао Хајне, ненадмашан у најразнороднијим композицијама за клавир, само три пута у свом стваралачком животу приступа камерном ансамблу, инструменталном дуету и терцету. И онда, један је инструмент клавир а други — виолончело. (Трио у г-молу, Интродукција и полонеза, Соната). Интродукцију и полонезу компоновао је Шопен пред коначно напуштање отаџбине (1829—30). У концертним програмима виолончелиста ово дело заузима место које му одређује виртуозна и мајсторска обрада пољске националне игре.

Павле Стефановић